

meg nem gyullad, valamint nem ég a' forrás fenekéről, és a' kút környezetéről kivett föld is. Sem moh, sem más test nincs a kútban. A' szőlőhegy homokos földön va-gyon: az itt termett bor más boroktól nem különbözik. A mennyire tudhatni a' for-

rás vizét sem emberek, sem más állatok nem isszák, annyival is inkább, mivel az ő szüntelen forrása miatt mindég zavaros. (Hasznos Mulatságok. 1823. Első félesztendő 78—79. l.)

Közli LENGYEL BÁLINT.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Élettani értekezéslet 1893 április 12-ikén.

1. Onódi Adolf *gége-kísérleteit* mutatta be. A gyűrűpaizsizmot a középső gégeideg idegezi be, s eddig úgy vélték, hogy egyedüli feladata a hangszalagok feszítése. Előadó azonban alkalmas állatkísérleten és anatómiai készítményen tisztán bemutatta, hogy ez az izom *passive* a hangszalagok közelítésében is részt vesz.

2. Szontágh Ábrahám: »*As iris akaratlagos beidegzéséről*« értekezett azon kísérletek alapján, a melyeket önmagán végzett. Előadó ugyanis már 1856-ban észrevette, hogy nyakizmainak erősebb megfeszítésekor pupillái kitágulnak s ezen megfigyelését az utóbbi időben kísérletileg tanulmányozta Goldzieher Vilmos segítségével. Számos kísérleteiből és méréseiből eddig az derült ki, hogy a tágulás akkor legnagyobb, mikor szeméit valamely tárgyra rögzítve, mely belélekzés alkalmával nyakizmait erősen összehúzza: ekkor a pupillái 3 mm.-ről 5, vagy 4-ről 7-re sőt 5.5-ről 8.2-re tágultak. A lélekzésnek azonban kisebb a hatása, mint épen a nyakizmok működésének. Szemtükörrel a pupilla tágulása alatt a látóhártya vénái látszottak megduzzadni. Vizsgálatait még folytatni szándékozik.

3. Schaffer Károly előadást tartott »*A gerincvelő másodlagos elfajulásairól*« készítmények bemutatásával. Egy golyó embernek gerincvelőjét a 10 ik hátcsigolya magasságában és egész harántmetszetében elroncsolta; öt hó leforgás: után a következő pályákban volt másodlagos elfajulás kimutatható: 1. Mindkét piramis-pályán, a roncsolt helytől lefelé terjedőleg; 2. mindkét hátulsó kötélen szintén lefelé; 3. mindkét Goll-féle kötélen és a direkt kisagyi pályán, nemkülönbén a Gowers-féle nyalábon felfelé terjedőleg; 4. mindkét oldali Burdach-kötélen felhágó irányban, a mely

csupán a gyökérszónának megfelelő helyet hagyta szabadon. A Goll-féle nyaláb az elfajulás előbbre haladott fokán volt, mint valamennyi többi pálya, mert benne már kötőszöveti túlbujánzás és csaknem teljes rostkiéés mutatkozott, ellenben a többi kötelek még csak a velőszétesés szakában voltak. Mindeme viszonyok *M a r d r i* osmiumbrichromát eljárásával voltak igen tanulságosan kimutathatók.

4. Gara Géza házinyulakat mutat be, a melyeknek *paizsmirigyeit* Fodor Géza-val együtt óvatos módon *irtották ki*, s ennek tulajdonítják kedvező eredményeiket, a mennyiben ezen állatokon eddigél semmi feltűnő nem látható. Czélul tűzték ki azon antitoxinok hatását tanulmányozni, a melyek véleményök szerint e mirigyekben termelődnek.

Állattani értekezéslet 1893 április 13-ikán.

1. Dr. Horváth Géza a jelenlevők tájékoztatása czéljából előadja a szerkesztendő Magyarország állatvilága katalógusok czélját, tervezetét, azután áttér részletezésére és a kiküldött nyolczas-bizottság működésére és megállapodásaira, végül pedig az ajánlkozó munkatársak névsorát közli.

2. Sajó Károly »*Néhány érdekes magyarországi rovarfaj*« czímen tartott értekezésében az *Eumolpus Vitis* nevű szőlőpusztító bogárról közöl megfigyeléseket, melynek álczája a szőlő gyökérzetében és ennek révén a termésben még akkor is nagy kárt tehet, ha nem mutatkozik tömegesen. Tapasztalatai alapján azt mondhatja, hogy ez a faj sokkal nagyobb szerepet játszik, mint a hogy általában hiszik; még pedig a kötött és futóhomok-talajokon egyformán. Ismerteti a jeleket, melyek alapján az *Eumolpus* jelenlétét, különösen a leveleken, biztosan meg lehet állapítani. Vácztól Gödöllőig valamennyi eddig meglátogatott szőlőben meg lehetős mennyiségben találta. Azok, a kik

a filloxéra ellen szénkéneggel (gyéritő eljárással) védekeznek, helyesen teszik, ha a gyéritést nem nyáron végezik, mert akkor az *Eumolpus földfeletti* életét éli; a késő őszi, vagy korai tavaszi gyéritéssel nemcsak a filloxérát, hanem az akkor még a földben fejlődő *Eumolpus* is irthatják. Hogy a szénkénegeg az *Eumolpus* ellen igen jó szer, kísérletekkel konstatálta. Az a többfelé tett tapasztalat, hogy a nyári szénkénegezésnek nincs olyan jó hatása, mint az őszeinek vagy tavaszinak, talán részben erre a körülményre vezethető vissza.

Megemlíti még, hogy az *Eumolpus Vitis* és *obscurus*, melyeket most csak egy fajnak vesznek, határozottan különálló két faj. Az utóbbit szőlőn sohasem találta, noha az északkeleti Kárpátoktól le az Alföldig sok száz példányt gyűjtött a szőlőtövékről. Több példa segítségével fejtegeti, hogy a fajok elkülönítésében az életmódra is, a kifejlődés idejére is tekintettel kell lenni.

A *Cynips calycis* és *C. Caput-Medusae* nevű gubacsdarazsak is ezen az alapon vannak két fajjára szétválasztva, mert maga az alak azt nem indokolná. Fajokról és fajváltozatokról szólva, megemlíti még, hogy a *Cyngeticus palustris*-t sem kellene a *C. impunctata* variálásának tekinteni, melytől nemcsak a természetben és a színében üt el, hanem abban is, hogy a Kárpátokban élő *palustris*-alak mindig tisztán található. Ungvárott vagy 500 példányt vizsgált meg, aztán kapott a Kárpátok más helyeiről *O r m a y S á n d o r* újtján még Nagy-Szebenből is. De a sok közt nem volt egy példány sem, melyet *impunctata*-nak lehetett volna tartani. Viszont a Karinthiából tömegesen kapott *impunctata*-k közt nem volt egy *palustris* sem.

Az *Entomoscelis Adonidis* és *sacra* bogárfajokat hozva fel például, nem tartja megengedhetőnek, hogy két fajt csak azért vonjunk össze egygé, mert köztük olyan darabok is akadnak, melyek átmenetet látszanak alkotni. Az említett két bogárfaj több oly példányát mutatja be, melyek átmeneti színezetűek. Mindamellettt helytelen volna a két fajt összevonni, mert tartózkodáshely, táplálék és megjelenési idő élesen elválasztják őket.

3. Dr. R á t z I s t v á n »A kutyákban előző *Dochmiusokról*« értekezik. *J o h n e* szerint a kutyákban három *Dochmius*-faj élőszködik, ú. m. a *D. duodenalis*, *trigono-*

cephalus és *stenocephalus*. Ezek közül a két első faj már régen ismeretes, ellenben az utolsót csak 1884-ben írta le *R a i l l i e t*. Sok tekintetben még ma is eltérők a nézetek a *Dochmiusok* előfordulására, tartózkodási helyére és a gazdaállatok egészségére való hatásuk tekintetében. Mindenekelőtt tévesnek mondja *R.* azon állítást, hogy a *D. duodenalis*, mely az embereken az egyiptomi sápadtság és bányász-aszály elnevezésen ismert betegséget okozza, a kutyákban is tartózkodik. Ez ideig egyetlen megbízható megfigyelés sem igazolja ezen feltevést *M a g n i n*, a ki állítólag *D. duodenalis*okat is talált a kutyák beleiben, bizonyára tévedett. Hasonlóképen tévedésen alapulhat *D u j a r d i n*-nek, *G u r l t*-nak és *S e x r e t*-nek azon állítása, mintha a *D. trigonocephalus* a szívben és a nagy edényekben is tartózkodnék, a mennyiben azóta senki sem találta ezen szervekben és *R á t z* nagyon valószínűnek tartja, hogy az említett szerzők a *Filaria immitis* vagy a *Strongylus vasorum*ot tévesztették össze a nevezett élősdivel. A kutyákban szerinte csakis a *D. trigonocephalus* és *stenocephalus* élőszködik a vékony belekben és csak kivételesen található egy-egy eltévedt példány a gyomorban.

Nálunk az utolsó években surrún fordultak elő egyes falkákban elhullások, a melyekben a halálnak egyetlen oka a *Dochmiusok* okozta súlyos bélvérzés és bélglyuladás volt.

Növényntani értekezéslet 1893 április 12-ikén.

I. A jegyző előterjeszti az állattani értekezleteknek a vízmelléki állomások ügyében indított mozgalmára vonatkozó iratokat, melyek a választmány határozatából a botanikai értekezlettel közöltettek.

Elnök a vízmelléki állomásoknak növényntani tekintetben való fontosságát méltatja s kiemeli, hogy e tekintetben a honi viszonyok ismeretének is nagy szüksége van. Ezek alapján indítványozza, hogy mondja ki az értekezéslet az állattani értekezésletnek mozgalmához való csatlakozását, a miniszteriumhoz benyújtandó kérvényhez való hozzájárulását oly föltétellel, hogy az »állattani« kifejezés helyett mindenütt »állat- és növényntani« tétessék, továbbá kérjen az értekezéslet az esetleg alakítandó vízmelléki állomások tárgyában alakítandó bizottságban két kiküldötté számára helyet a növényntani érdekek biztosítása végett.

Többeknek hozzászólása után az értekezlet elnök az indítványát elfogadja és határozattá emeli.

2. Simonkai Lajos, Helyesbítések a magyar flórában. III. közlemény. »Egy tátravidéki *Hieracium*« cím alatt annak a kérdésnek eldöntését tűzte ki vizsgálódása tárgyául, hogy a *Hieracium glaucum*, vagyis a glaucinák csoportjából mely *Hieracium*-fajok fordulnak elő tátrai hegyvidékünkön. Sorra véve az irodalmi adatokat, kideríti, hogy a glaucinák csoportjába tartozó 7 faj neve van a tátrai hegyvidék flórájában közölve, és ezenkívül még kettő, melyek mint fajvegyületek (félvér-fajok) szintén a csoporthoz csatolhatók. A hét glaucina-faj a következő: 1. *Hieracium saxatile* Jacq.; 2. *H. glaucum* All.; 3. *H. glabrum* Kit.; 4. *H. porrifolium* L.; 5. *H. bupleuroides* Gmel.; 6. *H. Tatrae* Grisb.; 7. *H. glaberrimum* Spr.; a két fajvegyületé pedig: *H. melananthum* (bupleuroides \times villosum) N. P. és *H. leiocephalum* (bupleuroides \times umbellatum) Bartl.

A félvérfajokról csak mellékesen emlíkszik meg és a *H. melananthum*-ot, mint a *H. speciosum* leghasonlóbb alakját elismeri a Tátra-hegység típusául, ellenben a *H. leiocephalum*-ot illetőleg, a melyet Schneiderék iktattak flóránkba, kétségei vannak, a melyeket tisztázás végett a magyar botanikusok ambíciójába ajánl.

Részletesen foglalkozik a hét telivér-fajnak közlött tátravidéki *Hieracium* megvilágításával. E végből bemutatta és jellemezte az ausztriai eredetű *H. saxetanum*-ot, azt a kevesek ismerte *H. saxatile* Jacq.-t, a melyet Fries a kétértelmű *H. saxatile* Jacq. alaksorozatából külön fajjá hasított ki, aztán bemutatta és jellemezte a *H. saxatile* Jacq. második alaksorozatát felölölő *H. glaucum* All.-t; továbbá a *H. porrifolium* L., *H. Willdenowii* Monn., *H. bupleuroides* Gmel., *H. Schankii* Grisb. és *H. Tatrae* Grisb. növényeket.

Az irodalmi adatok egyeztetése nyomán arra az eredményre jutott, hogy a Kitaibel jegyzékében ad memoriam felírt *H. porrifolium* L. nem egyéb, mint Wahlenberg *H. glaucum*-ja; hogy a Wahlenberg tátrai *H. glaucum*-ja és *H. saxatile*-je nem egyéb, mint *H. Tatrae* Grisb., hogy a Kitaibel későn közlőtte és ezért prioritását vesztette *H. glabrum* is annyi, mint *H. Tatrae* Grisb.; sőt az 1852-ben felállított *H. Tatrae* Grisb. elnevezés a prioritás tör-

vénye szerint helyet kénytelen engedni a *H. glaberrimum* Spreng. fajnévnek, mely a Fries epicrisise 72. lapja nyomán teljesen egy a *H. Tatrae*-val, és a mely, mint 1826-ban felállított faj nagy elsőbbséggel van a *H. Tatrae* felett.

A közvetlen tapasztalat nyújtotta tanúság is csak egyetlen egy glaucinát bír konstatálni tátrai hegyvidékünkön, a *Hieracium glaberrimum*-ot, mely ott benszülőtt honos. A hét különböző fajnév alatt közölt tátravidéki glaucinát tehát oda kell helyesbíteniünk, hogy az csak egyazon növényfajra a *H. glaberrimum*-ra vonatkozott, mely ott a tiroli *H. Schenkii*-t és a Badentól a Tengeri havasok fonala irányában eső hegyvidékeken típusosan kifejtett nyugotvidéki *H. bupleuroides* Gmel.-t helyettesíti.

Csapodi kívánatosnak tartaná a *H. Tatrae* név megtartását, mert magyar vonatkozású s a termőhely területét jellemző név.

Borbás a Csapodi felszólalására vonatkozólag elég biztos alapon megtarthatónak tartja a *H. Tatrae* Grisb. nevet; mert Sprengel növénye a rövid és nem minden tekintetben ráillő leírás meg a haza ismeretlensége miatt ma is kétes, másrészt a felkiáltó jel a botanikusok munkáiban nem mindenkor a signum autopsiae, hanem nem ritkán épen csak felkiáltó jel, azután meg Fries a részletekben nagy ismerete ellenére is tévedhetett, így péld. a *H. Carpathicum*-mal is. A *H. Tatrae*-t hazánk északi mészhegyömege karakter- és elég közönséges növényének tartja, melynek legészakibb termőhelye a bélai havasok, a legdélibb Egerhez közel Tarkó-hegy Szilvás határában, a hol Vrabélyival egy kiránduláson 1868-ban ő is gyűjtötte. A *H. Tatrae* egész alakkörét szemléletéből jól a szabadból ismeri; az individualításokon kívül csak annyi különbséget látott, hogy némelyiknek a fészke csaknem kopasz (*H. Tatrae* Grisb.), némelyiké pelyhesebb (var. *trichocalathium*). Közép vagy fajvegyületekalkot a *H. Tatrae* elterjedése körén belül nem látott sem a *H. villosum* és *Tatrae*, sem a *H. umbellatum* és *Tatrae* közt.

Simonkai ennek ellenében a *H. glaberrimum* Spreng. fajnév határozott tudományos értékét s a *Tatrae* Grisb. feletti elsőbbségét vitatta.

3. Schilberszky Károly bemutatja Páter Béla »A pássitfélék virágzatának egynehány rendellenességéről« szóló dolgozatát. Előadó a dolgozat nyo-

mán az eddig följegyzett és ismertett esetek fölemlítése után bemutat három rendellenes tengeri torzsát; az egyiknek a vége elszélesedik, elszalagosodik, a második ketté ágazik, a harmadik pedig többszörzsa, egy főtorzsából 13 oldaltorzsa indul ki. Bemutat továbbá egy tengeri hímvirágzatot, melyen termések fejlődtek s több elágazó árpakalászt is.

Nagyobb számú rendellenességeket mutat be a *Lolium perenne* virágzatán. A füzérek rendellenes elhelyezkedésén kívül különösen gyakori a füzér elágazása, mely sokféle fokozatban fejlődik ki. Ezen elágazó *Lolium*-füzerek hasonlóak a *Festuca elatior* bugájához. Szerző abból kiindulva, a *Lolium* és *Festuca* rokonsági körét vizsgálja, s ráutal a két faj közeli rokonságára. Együtt a termőhely hatását vizsgálja a pázsitfélék virágzatának kifejlődésére, s végre a rendellenességek átöröklődő voltára is.

Azután a *Phleum pratense*-nek két elágazó bugáját mutatja be, mely virágzatok némi távoli hasonlatosságot tanúsítanak a *Sctaria italica* virágzatához. Végül összehasonlít a füzérrel bíró *Lolium*-ot mutat be.

Borbás V., az elődottakra reflektálva, kifejti, hogy mivel az egylaki és kétlaki növények a növényországban a gyakoribb hermafrodit-virágokból majd az egyik, majd a másik ivarszerv elsatnyulása folytán támadnak, ő a kukoriczának hímvirágzatát meg a torzsát (csutkát) homológ szerkezetűnek tartja, csak hogy a csutka céljának megfelelőbben, erőteljesebben fejlődik, és csak a főtenyész fejlődik ki, az ágak elmaradnak. Midőn tehát a hímvirágzatban szem jelenkezik, az elsatnyulás megfordított, hímek helyett szem fejlődött. Az ágas kukoriczacsutka pedig visszaesés a hímvirágzat felé, vagyis a különben elsatnyuló ágak kifejlődnek, de ezzel a csutka ágai jóval vékonyabbak maradnak.

4. Franz és Rezső bemutatja Richter Aladár »A trópusi flóra három vitás génsza: *Cudrania Trécul.*, *Plecosperrum Trécul.* és *Cardiogyne Bureau anatómiai és szisztematikai viszonyairól*« című dolgozatát, melyben szerző a következő eredményre jut:

a) A három génsz törzsképvisező között, melyekről a génsz leírása vétetett, a morfológiai bélyegekhöz hasonlóan anatómiailag is csekély és problematikus a kü-

lönbség, olyan, mely a génszok egymástól való megkülönböztetésre nem, legfeljebb faji bélyegül volna használható.

b) Ez alapon elfogadható és igazoltnak tekinthető Bentham és Hooker-nak Durand adoptálta ama nézete, a mely szerint a *Cardiogyne* a *Placospermum*hoz csatolva a *Moreae*; a *Cudrania* ellenben egyszertűen az *Euartocarpeae* kötelékében maradjon; tekintve, hogy a *Moreae* és *Artocarpeae* családja az *Urticaceae* keretén belől főbb vonásokban ugyanazon anatómiai karakterrel bír.

5. Mágócsy-Dietz Sándor bemutatja és rövid vonásokban ismerteti Lubock J. »A contribution to our knowledge of seedlings« című könyvét, melyet a nagynevű szerző tisztelete jeléül küldött társulatunknak viszonzásul azon figyelemért, melyben társulatunk szerzőnek már két művét részesítette, lefordítván azokat a könyvkiadó vállalat részére.

E művében szerző előrebocsátja a magról, a sziklevelekről, a magfehérjékről eddig ismerteket. Azután tekintettel arra, hogy a magvak csírázása felől már meglehetősen bő ismeretekkel bírunk, a csemetenövények első leveleinek vizsgálatára tér át. Ezeket a főbb családokban a rendszernek megfelelő sorrendben ismerteti, kiemeli fejlődésük módját, alakjuk sajátosságát, a lomblevelektől való eltérését s mindezek alapján kutatja, s a legtöbbnél igen szerencsésen meg is találja e levelek sajátos alakulásának biológiai magyarázatát. A munka a részletekben bő tartalmánál fogva méltó mind a biológusok, mind a szisztematikusok beható figyelmére.

6. Végül Borbás Vincze, mint szezonszerű megjegyzést, megemlíti, hogy Ascherson a multkor említett *Sparganium neglectum*on kívül *heterostylia* alapján a *Veronica verna*-nak ismét két fajtáját ismerteti t. i. a kisebb gyümölcsű *brachystyl* típuson kívül a *V. campestris Schmalh.*-t, mely erősebb, kövérebb levélű, nagyobb gyümölcsű, hosszabb bibeszálú, többmagvú. Linné országában mind a kettő nő, hazánkban pl. Nagy-Bátony mellett vegyest nő mind a kettő. Mellékesen megemlíti, hogy a *V. Velenovskyi Uechtr.* a békásmegyeri hegyeken is nő, a *V. Neireichii Celak.* pedig Ipoly-Litke körül; ez utóbbi a *V. Anagallis* eltérése, de se a *V. Kovátsii*-val, sem a *V. Beccabungá*-val nem egyesíthető.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.